

کمک پرستاری

تألیف و گردآوری :

دکتر اصغر فتائی

دکتر ابوالفضل جاریانی

وحید وزیرزاده نوبری

با همکاری : انجمن پرستاری ایران

سرشناسه :
عنوان و نام پدیدآور: کمک پرستاری / تألیف و گردآوری دکتر اصغر فتائی، ابوالفضل جاریانی، وحید وزیرزاده
نوبری؛ با همکاری انجمن پرستاری ایران.
تهران: کیان دانش، ۱۳۹۴.
مشخصات نشر:
مشخصات ظاهری: ۵۴۰ ص.؛ مصور، جدول.
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۵۸۰-۰۰-۴ ریال: ۱۹۵۰۰۰
وضعیت فهرست نویسی: فیپا
یادداشت: کتابنامه: ص. ۵۴۰.
یادداشت: واژه نامه.
موضوع: بهاران
موضوع: بیماران - - پرستاری و مراقبت
شناسه افزوده: جاریانی، ابوالفضل، ۱۳۴۷ -
شناسه افزوده: وزیرزاده نوبری، وحید، ۱۳۴۷ -
شناسه افزوده: انجمن علمی پرستاری ایران
رده بندی کنگره: RT۸۴ ۱۳۹۳ ک ۸۲ف /
رده بندی دیویی: ۶۱۰/۷۳۰۶۶۸
شماره کتابشناسی ملی: ۳۶۰۵۴۷۵

کیان دانش

عنوان کتاب: کمک پرستاری

مولفان: دکتر اصغر فتائی، دکتر ابوالفضل جاریانی، وحید وزیرزاده نوبری

ناشر: انتشارات کیان دانش

نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۴

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۱۹۵۰۰ تومان

ای نام تو بهترین سر آغاز....

مقدمه

در عصر کنونی با پیشرفت تکنولوژی و صنعت، مخاطراتش نیز به همراه آن انسانها را تهدید می کند و بایستی بیشتر از همه چیز مراقب جان انسانها باشیم و اولویت حفظ سلامتی و پیشگیری از انواع آسیب ها و بیماری ها باشد. با همه تدابیری که در اندیشه داریم خواه ناخواه بشر همیشه در معرض بیماری ها می باشد که تعداد زیادی از بیماران گذرشان به بیمارستان ها می افتد و نیازمند به درمان و مراقبت های پرستاری هستند. علم پرستاری توسط دانسته ها و درک پرستار از اصول علمی مربوط به فعالیت های پرستاری نشان داده می شود و روح پرستاری در صورتی تجلی پیدا می کند که پرستار بداند هر فرد پیش از آنکه "بیمار" باشد یک "انسان" است.

پرستاری در تمام دنیا بعنوان یک حلقه مهم زنجیره خدمات بهداشتی و درمانی محسوب می شود، در بین خدمات گوناگون خدمات پرستاری عمومی توسط کمک پرستاران زحمت کش ارائه می گردد که حائز اهمیت بوده و توجه جدی خدمت رسانی حرفه ای به بیماران به ویژه بیماران بستری را می طلبد از آنجایی که نیروی انسانی کارآمد و آگاه نقش بسزایی در روند بهبودی خدمت گیرندگان را دارد بنابراین ضرورت تربیت کمک پرستاران با توانایی علمی و عملی و مسئولیت پذیر، بیش از پیش حس می گردد. در این خصوص بر آن شدیم که خدمتی هرچند ناچیز در برابر رنج و درد بیماران انجام داده و این اثر را تقدیم به همه بیماران و کمک پرستاران عزیز نماییم تا توانسته باشیم در ارتقاء علمی کمک پرستاران گامی برداشته و آنان را با قرار گرفتن در چارچوب آموزش های استاندارد و استفاده از منابع علمی مختلف از جمله منبع پیش روی ، با علم روز در حد شرح وظایف سازمانی خویش آماده نماییم.

کتاب حاضر دارای بخش های مختلف و تفکیک شده از قبیل: اخلاق و ارتباطات ، آناتومی و فیزیولوژی بدن انسان، کمکهای اولیه، اصول و فنون کمک پرستاری، بهداشت و تغذیه ، مراقبت از بیماران در بخش های مختلف بیمارستان، پوزیشن های بیمار، واژه نامه و... به همراه تصاویر، جداول و چارت های مرتبط برای مطالعه فراگیران دوره کمک پرستاری، بهیاری، بهورزان و دیگر علاقه مندان می باشد.

در پایان از همکاران محترم جناب آقای محمدعلی خادمیان، خانم لادن دهقان و سایر عزیزانی که در نگارش و تدوین این کتاب ما را یاری کردند تشکر و قدردانی می نمایم.

دکتر اصغر فتائی

فهرست مطالب

۱۱	فصل اول: آشنایی با شغل کمک پرستاری (کمک بهیاری)
۱۲	شرح وظایف کمک پرستار (کمک بهیار)
۱۳	قوانین و مقررات مربوط به کمک پرستار (کمک بهیار)
۱۳	مراکز ارائه دهنده خدمات بهداشتی و درمانی
۱۹	سلسله مراتب پرستاری
۲۰	فصل دوم: رفتار و اخلاق حرفه ای کمک پرستار
۲۱	تعریف اخلاق
۲۱	طرح تکریم ارباب رجوع
۲۲	دستورات اخلاقی برای کمک پرستاران برای ارتباط با اطرافیان
۲۳	آموزش و یادگیری و ارتباط
۲۴	ادغام فرآیند یادگیری و آموزش
۲۵	نیازهای خاص کودکان و سالمندان
۲۶	ارتباط
۲۷	مراحل ارتباط پرستار و بیمار
۳۵	فصل سوم: آناتومی و فیزیولوژی بدن انسان
۳۶	تعریف آناتومی و فیزیولوژی
۳۷	دستگاههای اصلی بدن
۳۷	آشنایی با سیستم عصبی
۴۱	آشنایی با سیستم اسکلتی
۴۳	آشنایی با سیستم عضلانی
۴۴	آشنایی با دستگاه تنفس
۴۷	آشنایی با دستگاه گوارش
۵۱	آشنایی با دستگاه گردش خون
۵۵	آشنایی با دستگاه پوششی
۵۸	آشنایی با دستگاه ادراری
۶۰	فصل چهارم: کمک های اولیه
۶۱	تعریف کمکهای اولیه
۶۲	علائم حیاتی
۶۳	خفگی ها و ایست قلبی
۶۶	الفبای احیاء (ABC)
۶۷	ایست قلبی - تنفسی و (CPR)
۷۲	خونریزی ها
۷۶	شوک و سنکوپ
۸۰	صرع

۸۳	زخم
۸۴	پانسمان
۸۵	شکستگی
۸۷	آتل
۸۸	دررفتگی
۸۹	پیچ خوردگی
۸۹	سوختگی ها
۹۲	مسمومیت
۹۷	گرمازدگی
۹۸	سرما زدگی
۱۰۰	بانداز
۱۰۳	مارگزیدگی
۱۰۶	عقرب گزیدگی
۱۰۸	فصل پنجم: مراقبت از بیماران بخش های داخلی-جراحی-عفونی
۱۰۹	آشنایی با چند تعریف
۱۰۹	بیماری های دستگاه گوارش
۱۲۰	بیماری های تنفسی
۱۲۷	دیابت
۱۲۹	مراقبت از بیماران در بخش جراحی
۱۲۹	مراقبت از سوندها و کتترها
۱۳۰	معرفی چند نوع پوزیشن ها و کاربرد آن در بخش جراحی
۱۳۰	پوزیشن ترندلنبرگ
۱۳۰	پوزیشن ترندلنبرگ معکوس
۱۳۱	پوزیشن جک نایف
۱۳۲	پوزیشن خوابیده به پشت (جراحی)
۱۳۳	پوزیشن خوابیده به شکم
۱۳۳	پوزیشن خوابیده به پهلو
۱۳۴	پوزیشن فالرز
۱۳۵	پوزیشن لوید- دیویس
۱۳۵	پوزیشن لیتاتومی
۱۳۶	حالت نیمه نشسته
۱۳۸	مراقبت از بیماران در بخش عفونی
۱۳۸	نقش کمک پرستار در کنترل عفونت
۱۳۹	پیشگیری از عفونت های بیمارستان
۱۳۹	اجزای ضروری وقوع عفونت
۱۴۰	تفاوت بین عفونت و بیماری عفونی

۱۴۳	بیماریهای اسهالی
۱۴۴	عفونت سالمونالا
۱۴۵	عفونت شیگلا
۱۴۶	اشرشیاکولی
۱۴۸	کالسی ویروس
۱۴۸	ژیاردیا
۱۴۹	ویبریوکلرا
۱۵۱	ایدز
۱۵۵	هیپاتیت
۱۶۰	آنفلوانزا
۱۶۵	فصل ششم: اصول و فنون کمک پرستاری (کمک بهیاری)
۱۶۶	بخش اول: پذیرش انتقال و ترخیص بیمار
۱۶۷	پذیرش و انتقال بیمار
۱۶۸	ترخیص بیمار
۱۷۱	بخش دوم: پیشگیری و کنترل عفونت
۱۷۲	چرخه عفونت
۱۷۴	وضعیت مستعدکننده ایجاد عفونت
۱۷۵	اقدامات مربوط به پیشگیری از انتقال عفونت
۱۸۱	طبقه بندی ایزولاسیون
۱۸۵	ضد عفونی کننده ها
۱۸۹	بخش سوم: نحوه اندازه گیری علائم حیاتی
۱۹۰	کنترل علائم حیاتی
۱۹۱	نحوه ارزیابی نبض
۱۹۳	نحوه ارزیابی تنفس
۱۹۵	نحوه اندازه گیری فشارخون
۲۰۱	نحوه اندازه گیری درجه حرارت بدن
۲۰۷	بخش چهارم: تامین آسایش و ایمنی بیمار
۲۰۷	محیط بیمار
۲۰۷	اتاق بیمار
۲۱۰	ایمنی سازی محیط
۲۱۰	عوامل خطرزا
۲۱۳	استفاده از محدود کننده ها
۲۱۳	انواع محدودکننده ها
۲۱۶	بخش پنجم: حرکت دادن و تغییر وضعیت بیمار
۲۱۶	مشکلات معمول در اعمال حرکتی
۲۱۷	اصول مربوط به مراقبت از بیماران مبتلا به مشکلات اعمال حرکتی

۲۱۷.....	تدابیر کمک پرستاری در رابطه با تمرینهای حرکتی
۲۱۸.....	انواع تمرین ها.....
۲۲۳.....	زخم فشار(زخم بستر).....
۲۲۳.....	مراحل ایجاد زخم بستر.....
۲۲۷.....	بخش ششم:بهداشت عمومی و فردی.....
۲۲۷.....	عوامل موثر بر سلامتی.....
۲۲۷.....	وضعیت سلامت و بیماری در ایران و جهان.....
۲۲۸.....	بهداشت محیط.....
۲۲۸.....	خطرات ناشی از دفع زباله به طریق غیر بهداشتی.....
۲۲۸.....	زباله های خطرناک.....
۲۲۸.....	جمع آوری و دفع زباله ها.....
۲۲۹.....	دفع بهداشتی فاضلاب.....
۲۲۹.....	تصفیه فاضلاب.....
۲۳۰.....	بهداشت آب.....
۲۳۲.....	بهداشت اماکن و ایمنی محیط.....
۲۳۲.....	دفع بهداشتی زباله.....
۲۳۲.....	بهداشت فردی بیماران.....
۲۳۳.....	گوش.....
۲۳۴.....	دهان و دندان.....
۲۳۶.....	چشم.....
۲۳۷.....	مو.....
۲۳۹.....	ناخن.....
۲۳۹.....	پوست.....
۲۴۷.....	شامپو کردن موهای بیماران بستری.....
۲۵۰.....	حمام در تخت.....
۲۵۴.....	ماساژ پشت.....
۲۵۷.....	بخش هفتم:مراقبت های قبل و بعد از عمل جراحی.....
۲۵۸.....	جدول طبقه بندی انواع جراحی.....
۲۵۹.....	توجهات ویژه سالمندان.....
۲۵۹.....	توجهات قبل از عمل.....
۲۶۳.....	اصول گندزدایی جراحی.....
۲۶۴.....	عوارض پس از عمل جراحی.....
۲۶۷.....	مراقبت های بعد از عمل جراحی.....
۲۷۴.....	آماده کردن تخت بعد از عمل.....
۲۷۷.....	بخش هشتم:تامین نیازهای تغذیه ای بیمار.....
۲۷۷.....	تغذیه لوله ای با روده.....

۲۷۸.....	آشنایی با نحوه تغذیه از طریق سوند معده
۲۸۲.....	بخش نهم: دارو دادن به بیمار
۲۸۴.....	روش های تجویز دارو
۲۸۵.....	چکاندن قطره در گوش
۲۸۶.....	چکاندن قطره در بینی
۲۸۸.....	چکاندن قطره در چشم
۲۹۰.....	استعمال داروهای پوستی
۲۹۱.....	مصرف دارو از طریق افشانه (اسپری)
۲۹۴.....	بخش دهم: اکسیژن درمانی
۲۹۵.....	انواع هیپوکسمی
۲۹۵.....	راهکارهایی برای بهبود تبادلات گازی
۲۹۷.....	عوارض تجویز اکسیژن
۲۹۸.....	مرطوب کردن اکسیژن
۲۹۸.....	ابزارهای لازم جهت اکسیژن درمانی
۳۰۶.....	موارد احتیاط در اکسیژن درمانی
۳۰۷.....	ساکشن
۳۱۲.....	مراقبت از تراکتوستومی
۳۱۵.....	بخش یازدهم: نمونه گیری های آزمایشگاهی و دفع
۳۱۶.....	جمع آوری و حمل صحیح نمونه های آزمایشگاهی
۳۱۹.....	زمان نمونه گیری
۳۲۰.....	طرز جمع آوری نمونه ادرار
۳۲۲.....	نمونه گیری به وسط سوآپ از حلق
۳۲۲.....	نمونه برداری از زخم
۳۲۶.....	دفع
۳۲۹.....	مشکلات شایع در دفع روده ای
۳۳۰.....	دادن و گرفتن لوله ادرار
۳۳۳.....	دادن و گرفتن لگن توالت در تخت
۳۳۵.....	آشنایی با انجام انواع تنقیه
۳۴۲.....	کلستومی
۳۴۴.....	بخش دوازدهم: درد و روش های کنترل آن
۳۴۵.....	فیزیولوژی درد
۳۴۶.....	ارزیابی درد
۳۴۹.....	روش های کاهش درد
۳۵۲.....	اصول کمک به بیمار برای تطابق با درد
۳۵۴.....	بخش سیزدهم: گرما و سرما درمانی
۳۵۵.....	گرما درمانی

۳۵۵	انواع روش های گرمادرمانی
۳۵۸	سرمادرمانی
۳۶۱	بخش چهاردهم: مراقبت از خم
۳۶۱	فیزیولوژی بهبود زخم
۳۶۳	عوارض زخم
۳۶۳	عواملی که سبب عفونت زخم میگردند
۳۶۳	اصول مراقبت از زخم
۳۶۴	شستشوی زخم
۳۶۵	پانسمان
۳۶۵	تعویض پانسمان
۳۶۷	تکنیک پانسمان آسپتیک
۳۶۸	بخش پانزدهم: مراقبت از جسد
۳۶۹	مراقبت بعد از مرگ
۳۷۲	فصل هفتم: بهداشت تغذیه و رژیم غذایی
۳۷۳	تعریف علم تغذیه
۳۷۴	بهداشت مواد غذایی
۳۷۵	رژیم غذایی سالم
۳۷۶	هرم غذایی
۳۸۸	عادات بد غذایی
۳۹۰	چهارگروه اصلی مواد غذایی
۴۰۸	تغذیه کودک
۴۱۵	شاخص BMI
۴۲۴	تغذیه و رژیم غذایی در بیماری های مختلف
۴۵۳	جدول انرژی و کالری مواد غذایی
۴۵۷	فصل هشتم: مراقبت از مادر و نوزاد
۴۵۸	لقاح و اندام های تولید مثل
۴۷۵	مراقبت های دوران پس از زایمان
۴۹۵	مراقبت از نوزاد
۵۰۲	بیماریهای مهم دوران نوزادی
۵۰۴	تغذیه نوزاد با شیر مادر
۵۰۶	فصل نهم: مراقبت از سالمندان
۵۰۷	توصیه هایی برای سالم پیر شدن
۵۰۹	مشکلات شایع دوران سالمندی
۵۲۰	فصل دهم: اصطلاحات
۵۴۰	منابع